

Določimo polže in školjke našega morja

Besedilo in foto: Jan Simič

Malakofavna je strokovni izraz za mehkužce. Kljub majhnosti našega morja so v njem zastopani s 393 vrstami mehkužcev z lupino. V našem morju najdemo 232 vrst polžev s hišico, polži zaškrjarji brez hišice so v manjšini, saj jih je (le) okoli 100 vrst, školjk pa je 142 vrst. Tako v našem morju živi 18 % sredozemskih vrst polžev in 35 % vseh sredozemskih vrst školjk.

Zaradi pomanjkanja slovenske literature smo si v preteklosti pri določanju naše malakofavne pomagali z goljo literaturo. V letu 2014 pa je bil s pomočjo Evropskega sklada za trajnostni razvoj ribištva pri zavodu Mediteranum izdan prvi obsežnejši slikovni ključ za polže in školjke našega, slovenskega, morja.

V vodiču *Polži in školjke slovenskega morja* je predstavljenih 154 pogostejših vrst školjk in polžev, ki jih lahko srečamo pri sprehajanju po plaži ali potapljanju na dah. Njegov namen je tistemu, ki ga morski svet zanima, približati te nenava-

dne živali. V slikovnem ključu so natančneje predstavljene najpogostejše vrste (slovensko in latinsko ime, opis lupine oz. hišice, velikost, življenjsko okolje, zanimivosti). Na isti strani se nahajajo še razlikovalni znaki za podobne vrste. Da bi bil slikovni ključ čim bolj pregleden in enostaven za uporabo, so podobne vrste predstavljene na isti strani. V besedilu je predstavljeno, kako se vrste med seboj ločijo. Ker pa so pri pravilni določitvi večinoma potrebni pregledi podrobnosti, so ponekod prikazani tudi povečani deli hišic oz. lupin, ki so značilni za posamezno vrsto.

Pri slovenskih imenih polžev in školjk je vladala zmeda, zato so vsi polži in školjke v tej knjigi dobili tudi slovensko ime, obstoječa imena pa so pravilno urejena. Nekatera imena so po raziskovanju izvora latinskih imen in značilnosti lupin predstavljena prvič. Iz večine je že razvidno, kaj je značilno za posamezno vrsto. Ali bodo katera od imen prišla tudi v širšo uporabo, pa bo pokazal čas. V ključu so

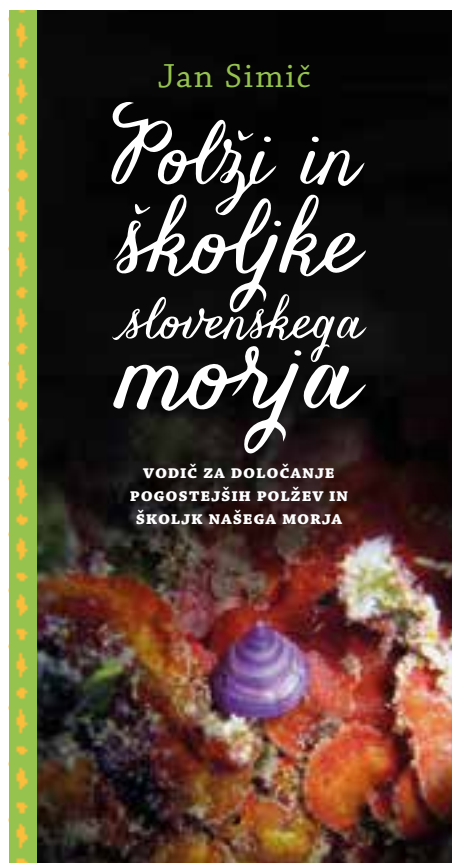
vključena tudi domača imena, ki jih uporabljajo naši ribiči.

Polži imajo obsežen jedilnik, od drobirja in alg do mesa, zato so v slikovnem ključu predstavljene tudi prehranske navade posameznih vrst polžev in tudi školjk.

Pri določanju vrst polžev nam najbolj pomaga hišica, s pomočjo katere se da z veliko verjetnostjo določiti polža. A pri tem moramo biti pozorni, saj so lahko hišice iste vrste med seboj zelo raznolike. Lahko se pojavljajo tudi v več oblikovnih in barvnih različicah, na kar je v vodiču pri tovrstnih vrstah tudi posebej opozorjeno.

Ogrožene in zaščitene vrste so v ključu posebej poudarjene, prav z namenom, da jih spoznamo. Tako ozaveščeni bomo ob naslednjem srečanju žival pustili v morju, kamor tudi spada, in s takim pristopom pripomogli k njeni ohranitvi.

Med njimi najdemo velikega leščurja (*Pinna nobilis*), ki nosi sloves največje evropske školjke. Njegovo nabiranje je v

DRUŽINA: RISSOIDAE – RISOJE

Rissoa splendida SCHWALBE, 1830
SLOVENSKO IME: pikčasta risoja

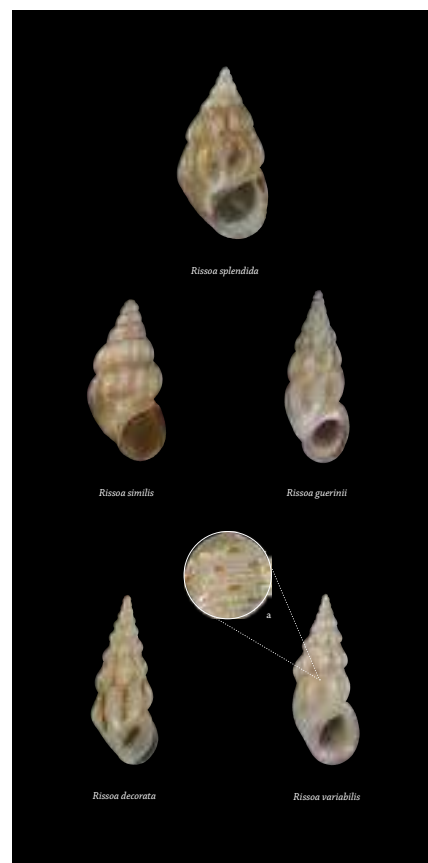
OPIS: Ima majhno, široko in trdno hišico s širokimi navpičnimi rebri. Zavoji so izbočeni. Za to vrsto je značilno vijolično ustje in spiralno potekajoče rjave pikice po hišici. Večjih je tudi vrh hišice vijoličen.

VELIKOST: do 5 mm v višino

ŽIVLJENJSKO OKOLJE: Živi v bibavičnem pasu in infralitoralno med algami.

PODOBNE VRSTE: *Rissoa similis* in *Rissoa splendida* sta bolj čokati kot *Rissoa decorata/guerinii/variabilis*. *Rissoa similis* se od ostalih vrst našega morja loči po velikem številu navpičnih reber, majhnih dimenzijah in ustju, ki je rjavkasto, in ne vijolično (kot pri *Rissoa decorata/splendida/guerinii/variabilis*). *Rissoa decorata* je zelo podobna vrsti *Rissoa guerinii*, vendar ima slednja večje število navpičnih reber (11–12) na zadnjem zavoju, *Rissoa decorata* pa največ devet. *Rissoa decorata* ima pogosto med navpičnimi rebri rjave pramene. *Rissoa variabilis* ima značilno površino – spiralne brazde z luknjicami, ki tvorijo mrežast vzorec (a). Prepoznaven vzorec na zavojih ustvarjajo rjave pike z rjavimi spiralnimi črtami. Zaradi značilne površine in vzorca bomo *Rissoa variabilis* lažje določili kot druge polže iz rodu *Rissoa*.

OPOZORILO: Vrste so zaradi miniaturnih hišic in njihove raznolikosti težko določljive. Za njihovo določevanje boste potrebovali lupo.

Sloveniji prepovedano. Ta sredozemski endemit pogosto živi v sožitju s stražno rakovico (*Nepinnotheres pinnotheres*), kar je še ena od mnogih zanimivosti, ki jih najdete v predstavljenem čtivu.

Knjigo *Polži in školjke slovenskega morja* lahko brezplačno dobite v Muzeju školjk v Piranu. Preko svet.skoljk@gmail.com pa si jo lahko tudi naročite, pri čemer sami križete stroške pakiranja v višini 2,8 € in poštne. ✨

Navadni rožiček (*Cerithium vulgatum*) je pogost polž naše obale. Zaradi raznolikih hišic je bilo skozi čas opisanih več vrst, a se je ob pregledu izkazalo, da gre le za različne pojavnosti in ne ločene vrste.

MUZEJ ŠKOLJK PIRAN

V Piranu je postavljen stalni muzej školjk in polžev ter drugih morskih živali. S to vsebino je muzej v Sloveniji edinstven in tudi v Evropi eden redkejših. V njem se preko zanimivih besedil spoznamo s kopenskimi, sladkovodnimi in morskimi polži ter školjkami. Na ogled je več kot 3.000 polžev in školjk, družbo pa jim delajo tudi fosili in druga bitja, s katerimi si delijo morsko dno, kot so raki, zvezde, ježi in kačjerepi.

Muzej školjk Piran
Tartinjev trg 15, Piran
<http://www.svet-skoljk.si>
svet.skoljk@gmail.com
Facebook: Muzej školjk

Odpiralni čas

marec–maj	11.00–18.00	odprto vsak dan razen ob ponedeljkih
junij–september	10.00–20.00	odprto vsak dan
oktober–november	11.00–18.00	odprto vsak dan razen ob ponedeljkih
december–februar	11.00–18.00	odprto ob vikendih in praznikih ter šolskih počitnicah

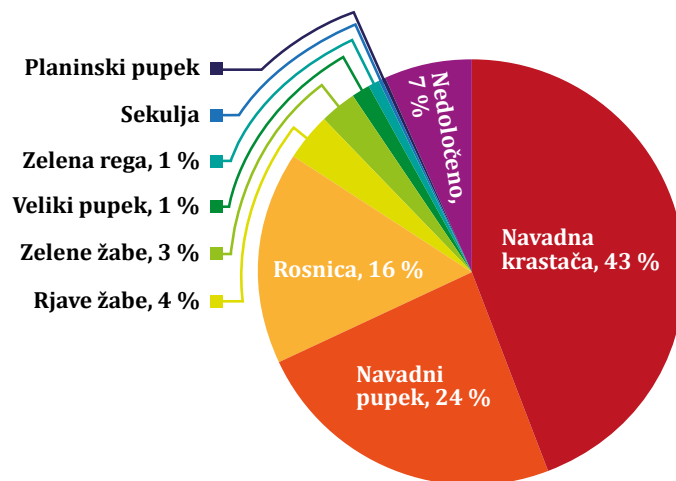
Prenašanja dvoživk čez cesto

Besedilo: Anamarija Žagar

Tudi letos je herpetološko društvo v Ljubljani in Mariboru ter njuni okolici in na več mestih v Prekmurju organiziralo ali sodelovalo pri izvedbi več akcij prenašanja dvoživk čez cesto s pomočjo prostovoljcev. Društvene akcije so potekale s podporo MOL, MOM, ŠOU v Ljubljani, CKFF in ZOO Ljubljana.

Na vseh akcijah smo postavili začasno ograjo, ki preprečuje dvoživkam, da gredo na cestišče, ponekod smo ob ograji zakopali vedra. Ob večerih smo dvoživke prenašali čez cesto, od koder so lahko nadaljevale svojo pot selitve od prezimovališč na mrestišča. Najbolj številčna je bila akcija na Večni poti, kjer smo čez cesto prenesli skupno 4.152 dvoživk. Najbolj vrstno pestra pa je bila akcija v KP Ljubljansko barje s kar osmimi vrstami dvoživk.

Zahvaljujemo se vsem prostovoljcem, ki so nam pri aktivnostih pomagali; skupaj jih je bilo več kot 250! Tovrstne akcije imajo ne le neposredni ohranitveni učinek za posamezne osebkove dvoživk, pač pa tudi osveščevalni namen. Vendar poudarjamo, da so le začasni naravovarstveni ukrep v kompleksni problematiki dvoživk v prometu, ki v Sloveniji še ni zadostno urejena! ✨

V Herpetološkem društvu – *Societas herpetologica slovenica* smo v Ljubljani poleg svoje akcije na Večni poti sodelovali še pri dveh akcijah v organizaciji Krajinskega parka Ljubljansko barje. Na sliki je prikaz vrstne sestave prenesenih dvoživk v sklopu akcije v Bistri v organizaciji parka. (pripravila: Maja Sopotnik)